

tartozik a köznek és Istennek. Tehát nemcsak arról van szó, „hogy ne mondjunk le az universalistikus irány nevelő értékéről“, hanem arról, hogy az a tanuló világnézetének irányadó elvévé váljék. A sáfárság, a közszolgálat eszméje és a felelősség érzése hassa át egész lelkületét. Minden egyén legyen tisztában a nemzet életében elfoglalt hivatásával akkor is, amikor bármiféle gazdasági tevékenységet folytat. Érezze a nemzet iránt való felelősségét, mert tudja, hogy működésével a közt szolgálja. Végül az Istentől megbízott sáfárság eszméje megadja a közgazdaságtan tanításának a vallásos vonatkozásokat. A vallásos érzés a rideg, nyereszkező egyéni szellem legerősebb ellenfele, és ennek áldásos hatását nem nélkülözhetjük a mai gazdasági küzdelemben.

Ettől az ellenészrevételtől eltekintve a szerző többi értékes megállapításainak igazságát elfogadjuk. Vérbeli, született pedagógus szól hozzánk e műből és jogos várakozást kelt föl jövőbeli munkássága iránt. *Lechnitzky Gyula.*

Baresai József és Baresai Károly: Népiskolai módszertan. A tanító- és tanítónőképző-intézetek IV. és V. osztálya, valamint működő tanítók számára. Baja, 1931. (N. 8-r., 253 l.)

A szerzők a füzetekben megjelent *Népiskolai Módszertani Közlemények*-et átdolgozva és a tanítóképzői oktatás céljára összefoglalva, könyvalakban adják közre rendszeres módszertanukat. Akik felismerték a *Közlemények* értékes vonásait, még jobban örülhetnek e könyvnek, mert a jellemző vonások még határozottabban tűnnek ki benne. Itt természetesen nem törekedhetünk arra, hogy mindegyik tantárgy módszerét tüzetesen ismertessük, meg kell elégednünk a könyvben fellelhető alapelvek megvilágításával.

A legutóbbi, 1925. évi elemi iskolai állami tanításterv a pedagógiai gondolkodás fejlődésének s a nemzet változott, új szükségleteinek megfelelő új célok megvalósítását tűzte ki az elemi iskolák számára. De az új tanítástervet ma is csak általános utasítás kísér, mely csupán a legáltalánosabb szempontokat jelöli ki, azokat, amelyeket az egyes tárgyak tanításában szolgálni kell. A vezérkönyv-irodalomra — elsősorban az elemi iskolai tanítási módszertanokra — hárult az a feladat, hogy a lehetőség pótolják a részletes utasításokat.

Az említett célkitűzések valóságos forrongást jelentettek a régi tanító számára, sok meggondolnivalót az újabb tanítói nemzedéknek; ezért az új célkitűzések magyarázata elmaradhatatlanná vált. E magyarázatra, nézetünk szerint, főként a régi (1905) tanításterv alapján a régi Utasítások szerint régi módszerrel működő tanítók szorulnak. Közülük sokan azért ítélik el s tekintik megvalósíthatatlannak az új tanítástervet, mert úgy érzik, hogy abban sokkal több a merőben új követelés, mint amennyinek megvalósítására ők — a régi emberek — vállalkozhatnak.

Az előttünk levő módszertan a maga józan arany középszerével éppen arra törekszik, hogy a középút megmutatásával az új elveket is követhetőkké tüntesse fel. Nem szenved a minden áron újat mondani akarás hibájában, mely különben nagyon is kétes értékű, ha nem veszi számba az eddigi fejlődést s a

lehetőségeket. De nem zárkózik el az új iskola követeléseitől, melyek a gyermektől aktivitást, a tanítótól lélektani megalapozottságot, az életnek, ennek a szakadatlan fejlődő folyamatnak állandó figyelembe vételét követelik. Előbbi állításunkra szemléletes példa a nyelvtani fogalmak megnevezésének kérdésében való állásfoglalása. Nehéz is megértenünk a túlzókat, kik megismertetik a gyermekkel egy fogalom (pl. az. ige) tartalmát, körét, de nem mondják meg ennek a fogalomnak a nevét. Ez már valóban nem jelenti a tudattartalmak felesleges gyarapítását. Az arany középút szem előtt tartása miatt nem nevezhetjük a könyvet maradinak, mert részletesen és elfogulatlanul ismerteti a legújabb eljárás módokat is, pl. az új írásmód kialakítására vonatkozó kísérleteket.

Nem köt sablonhoz, mindig számol a gyakorlat lehetőségeivel és a várható gatlásokkal, ezt hangsúlyozza is (23. l.) s azt hisszük, hogy azért nem is közül a részletesen megokolt tanítási menet után mindig vázlatot, mert a kezdőre a látott forma megkötő erejű. Csak tájékoztatni s nem megkötni akar.

Bizonyos, hogy a módszertan tanárának a IV. évfolyamban válogatnia kell majd a feltáruló ismeretanyagból: mit végezzen el a IV. osztályban a rendelkezésére álló rövid idő alatt (három és fél hónap), mit bizzon rá a növendékek szorgalmára, magukat fejlesztő törekvésére s mit hagyjon az V. osztály módszertani összefoglaló óráira. Ennek a sokféle választható anyagnak feltűnőbb tagolása maradt itt el.

A mű a tanítási anyag módszeres feldolgozása (elosztása) helyett inkább az oktatási egység menetét fejt ki részletesen. Ezzel inkább a működő tanítónak, mint a pedagógia tanárának tesz szolgálatot. Azzal pedig az egyes szaktanároknak igyekeztek a szerzők szolgálni, hogy részletező tanítástörténetet nyújtanak, amivel a neveléstörténetnek egy darabkáját, a teljes tárgymódszertörténetet adják, elsősorban a magyar fejlődést. Oka, hogy a módszertan feladatának tekintik a történelmi fejlődés feltárását is (5. l.). Ezzel kezdődik az egyes tárgyak módszertana és terjedelmes szakirodalom felsorolásával végződik. Találunk olyan fejezetet is, amely más módszertanban alig kap helyet, pl. milyen legyen az elemi iskolai olvasókönyv?

A nagyon sok gyakorlati meglátás teszi a könyvet hasznossá, a bőséges tapasztalatok gazdag gyűjteményévé. Mindent a középpontból, a nevelés gondolatából lát, és segíteni akar a pályatársaknak. Ez a törekvés a módszertant az iskolai oktatás kereteit meghaladó, vaskos köteté duzzasztotta, de legalább egyszerre látja ennek hasznát a módszertan válogatni tudó tanára s az anyagot kereső szaktanár.

Igaz, hogy kívánságaink is vannak, amelyeket áldozatok nélkül kielégíthet a második kiadás. Ilyen a kellő tagolás említett hiánya, a néhol jelentkező, ismétlésbe bocsátkozó terjengősség, de főként a sok sajtóhiba (*Kisfaludi* stb.); a *szuggeszció* (22. l.) bizonyára csak elírás. Bántó néhány kifejezés (*érzéketi behatások*) és szó (*konkrétság, összetartozandóság* e helyett *összefüggés; betártás* e helyett: *megtartás*). Néhány magyarázó rajzot is nagyon nélkülöztünk.

Legfőbb haszna a könyvnek az, hogy a pedagógiai gondolkodás forrongása közben felvetődött, gyakran hangoztatott sok elv és követelmény, mely eddig jórészt megközelíthetetlen eszményként lebegett előttünk, közelebb jutott hozzánk, elérhetőnek tetszik, mert e könyvben meg van mutatva a hozzávezető, járható út.

Juhász Béla.

A női kézimunka tanításának módszere. Kézimunka-tanítónők és képzőintézetek számára írta Sacher Eleonóra. Átdolgozta és bővítette Kovács Jolán. Bp., 1931. Szent István-Társulat.

Kézimunkatanításunknak régen várt módszertana ez. Beosztása szerint két részből áll: az igen jó nevelői tapintattal megírt pedagógiai részből és egy tisztán technikai részből. Az elsöben méltatja a kézimunkatanítást mint nevelő eszközt, a kézimunka értékét a család és a kenyérkereset szempontjából. Finom érzékkel szól a jó ízlésről, divatról, stílusról, kiállítások és múzeumok látogatásáról. Nagy körültekintéssel tárgyalja a kézimunkatanítás módszerét, az előkészítést, szemléltetést, magyarázatot, begyakorlást. Tisztán technikai részében a kézimunkatanítás tantervét adja. A legegyszerűbb munkáktól kezdve végigvezeti az olvasót a négy osztály anyagán, ahol csak lehet, a kézimunkatanítás szolgálatába állítva a magyar néphímzés szebbnél-szebb mintáit és motívumait. Lelkes tárgyszeretetre, szakértelemre és gondos összeállításra vall mindaz, amit a magyar néphímzésről mond és képben bemutat. Ügyes dolog a néprajzi térkép használata, mely az egyes néphímzések területét jelöli meg. R.

Emile Candaux: La fonction sociale de l'éducation. Etude sociologique. Payot, Genève, 1930. (N. 8-r., 152 l.)

A nevelés társadalmi funkciójáról szóló, szépen fölépített és tömören írt könyvében, mely érdekes tárgya miatt részletesebb ismertetést érdemel, a szociológia módszerével megállapított nevelési tények tudományának főbb vonalait rajzolja meg Candaux, genfi középiskolai tanár. Nevelésen Durkheim nyomán a különféle közösségek felsőbb hatalmainak azon tevékenységeit érti, amelyek az ifjú nemzedéknek az időnkénti általános és különös társadalmi (vallási, társadalmi osztálybeli, foglalkozási) környezethez való alkalmazkodását mozdítják elő. Csak az iskolai nevelés tényeire szorítkozik s mellőzi a nevelés egyéb formáit.

Először a nevelési tények szociológiájának tárgyát és módszerét fejtegeti. A neveléssel elméletileg foglalkozók egészen korunkig nem a megvalósított tényeket vizsgálták, hanem eszményeket tanulmányoztak s ezek elérése végett szabályokat állítottak föl. A neveléstudomány sokáig e normatív rendszerek és tanok ismertetése és kritikája volt. Az egyes nevelési doktrinákat úgy tekintették, mint amelyek mindjobban közelednek a teljes és tökéletes eszmény felé.

A társadalom nevelési tevékenysége bizonyos gondolkodási s eljárási módokban nyilvánul és megfigyelhető, mérhető, mással összehasonlítható. A nevelési tények társadalmi tények, az egyénen kívül és felül állanak s rákényszerítő erővel hatnak. Egy nevelő sem csinálja tantervét vagy módszerét,